OIKEUSMINISTERIÖ

Lainvalmisteluosasto
Erityisasiantuntija Pekka Heinonen

LAUSUNTO 10.12.2018

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Lisäselvitys hallituksen esityksestä 201/2018 vp (tavaramerkkilaki)

Oikeusministeriöllä on ollut mahdollisuus kommentoida työ- ja elinkeinoministeriön 10.12.2018 päivätyssä vastineessa esitettyjä kannanottoja siltä osin kuin käsiteltävät kysymykset kuuluvat oikeusministeriön hallinnonalaan. *Oikeusministeriö esittää jäljempänä kommentit tavaramerkkihakemuksen raukeamisen (vastineen jakso 3) ja rangaistussäännösten (jakso 6) osalta. Muilta osin oikeusministeriö yhtyy vastineessa esitettyyn.*

Tavaramerkkihakemuksen raukeaminen

Lakiehdotuksen 21 §:n mukaan hakemus raukeaisi, jos hakija ei vastaisi viranomaisen täydentämiskehotukseen. Raukeaminen tarkoittaisi esityksen perustelujen mukaan hakemuksen käsittelyn päättämistä kokonaan. Raukeamisesta lähetettäisiin hakijalle ilmoitus, mutta ei annettaisi erillistä perusteltua päätöstä. Rauennut hakemus voitaisiin kuitenkin ottaa 22 §:n nojalla uudelleen käsiteltäväksi, jos hakija kahden kuukauden kuluessa raukeamisesta sitä kirjallisesti pyytää ja täyttää muut säännöksessä asetetut edellytykset.

Kuten professori Mäenpää lausunnossaan toteaa, oikeus saada perusteltu päätös kuuluu perustuslain 21 §:n mukaisiin hyvän hallinnon takeisiin, jotka turvataan lailla. Viranomaisella on siten velvollisuus tutkia sisällöllisesti ja ratkaista asian vireillepanijan omaa etua, oikeutta tai velvollisuutta koskeva asia, jos asia kuuluu sen toimivaltaan. Mäenpää on ehdottanut tavaramerkkilakiehdotuksen 21 §:ään lisättäväksi säännöksen, jonka mukaan viranomaisen tulisi tehdä pykälässä tarkoitetuissa tilanteissa joko hylkäävä päätös tai raukeaminen tulisi sitoa siihen, ettei hakija kirjallisen ilmoituksensa perusteella halua hakemuksensa käsittelyä jatkettavan.

Edellä mainittuja täsmennyksiä ei pidetä vastineen mukaan tarpeellisina. Vastineen mukaan tilanne, jossa hakija ei saisi minkäänlaista päätöstä hakemukseensa, koskisi vain niitä tapauksia, joissa hakemusta ei voida hyväksyä miltään osin eikä hakija vastaisi lainkaan hänelle aiemmin toimitettuun kehotukseen. Vastineessa korostetaan hallintolain 31 §:n 2 momentin mukaista asianosaisen selvitysvastuuta ja katsotaan olevan hallinnon tehokkuuden kannalta epätarkoituksenmukaista, jos PRH joutuisi tekemään kirjallisen hylkäävän hallintopäätöksen hakemuksesta, johon hakija ei ole kehotuksesta huolimatta vastannut. Hakemuksen jättäminen voimassa olevan tavaramerkkilain mukaisesti sillensä johtaisi vastineen mukaan monimutkaiseen menettelyyn, jossa olisi riski

Käyntiosoite	Postiosoite	Puhelin	Faksi	Sähköpostiosoite
Eteläesplanadi 10 HELSINKI	PL 25 00023 VALTIONEUVOSTO	02951 6001	09 1606 7730	oikeusministerio@om.fi

ristiriitaisille ratkaisuille eri forumeissa, sillä voimassaolevaan lakiin verrattuna Singaporen sopimukseen liittyminen tuo hakemismenettelyyn uuden vaiheen, käsittelyn jatkamismahdollisuuden.

Vastineessa on toissijaisesti ehdotettu lisättäväksi 21 §:ään maininta siitä, että hakija voisi 22 §:n mukaisesti pyytää käsittelyn jatkamista 2 kuukauden kuluessa raukeamisilmoituksesta. Käsittelyn jatkamisen edellytyksenä tällöin olisi, että hakija pyynnön yhteydessä antaa lausuntonsa, esittää selvitystä tai korjaa puutteellisuudet ja suorittaa käsittelyn jatkamisesta määrätyn maksun.

On syytä todeta, ettei hallintolain 31 §:ssä tarkoitetun määräajan noudattamatta jättäminen estä viranomaista ratkaisemasta asianosaisen vireillepanemaa asiaa. Määräaikaa voidaan asianosaisen pyynnöstä myös pidentää, jos se on tarpeen asian selvittämiseksi. Määräajan jälkeenkin esitetty selvitys on otettava huomioon päätöksenteossa, jos selvitys on toimitettu ennen asian valmistelun päättämistä (HE 72/2002 vp).

Lakiehdotuksen 21 §:n mukaista määräaikaa ei näytetä tarkoitetun sitovaksi. Ehdotetun 22 §n sääntely käsittelyn ”jatkamisesta” viittaa siihen, ettei raukeamisessa olisi kyse käsittelyn päättämisestä vaan sen keskeyttämisestä. Jos raukeamismenettelystä pidetään kuitenkin Singaporen sopimuksen vuoksi välttämättömänä säätää ja lakiehdotusta päädyttäisiin tarkistamaan vastineessa ehdotetulla tavalla, lakiehdotuksen 22 §:ää olisi perustuslain 21 § huomioon ottaen syytä täydentää säännöksellä siitä, että hakemus hylätään kehotetuilta osin, jos hakija ei ole pykälässä säädetyn määräajan kuluessa pyytänyt käsittelyn jatkamista.

Kolmantena vaihtoehtona vastineessa pidetään mahdollisena 21 §:n täydentämistä säännöksellä siitä, että hakija voisi 2 kk kuuluessa raukeamisilmoituksesta pyytää raukeamisesta päätöksen, josta olisi valitusoikeus. Perustuslain 21 § ei sinänsä estä säätämästä vähäisiä poikkeuksia muutoksenhakuoikeuteen tai oikeuteen saada perusteltu päätös, kunhan poikkeukset eivät muuta oikeuden asemaa pääsääntönä eivätkä yksittäistapauksessa vaaranna yksilön oikeusturvaa. Perustuslakivaliokunta on tapauskohtaisesti pitänyt mahdollisena, että päätöksen antaminen voidaan jättää riippumaan asianosaisen pyynnöstä mm. eräissä etuuksien lakiperusteisiin indeksitarkistuksiin liittyvissä tilanteissa (esim. PeVL 48/2006 vp, PeVl 46/2002 vp). Lakiehdotuksessa ei ole kyse näihin rinnastuvista tilanteista, kun raukeamisen perusteena olisi se, että hakemuksen hyväksymisen oikeudelliset edellytykset eivät täyty.

Lakiteknisenä yksityiskohtana voidaan lisäksi mainita, että viranomaisen velvollisuutta käsittelyn jatkamiseen ei ole täysin ongelmatonta sitoa 22 §:n b-alakohdan mukaisten edellytysten täyttymiseen. Tarkoituksena ei liene, ettei käsittelyä jatkettaisi esimerkiksi tilanteessa, jossa asianosainen esittäisi viranomaisen pyytämää selvitystä vain osittain tai sisällöltään puutteellisena.

Teollisoikeusrikos, tavaramerkkirikkomus ja mallioikeusrikkomus

Oikeusministeriö ei kannata ehdotettujen rangaistussäännösten (rikoslain 49 luvun 2 §, tavaramerkkilain 74 § ja mallioikeuslain 35 b §) osalta ratkaisua, että säännösten tai jonkin niistä osalta hyväksyttäisiin nyt lausunto, jonka mukaan valtioneuvoston tulisi ryhtyä toimenpiteisiin säännösten saattamiseksi rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen asettamia vaatimuksia vastaavaksi. Vaikuttaisi perustellummalta harkita jo tässä yhteydessä, käsiteltäessä rangaistussäännösten sisällön kannalta

olennaista aineellista lainsäädäntöä, voidaanko rangaistussäännökset laatia hallituksen esityksessä ehdotettua paremmin vastaamaan rikosoikeudellisesta laillisuusperiaatteesta johtuviin vaatimuksiin. Oikeusministeriö katsoo, että työ- ja elinkeinoministeriön 10.12.2018 päivätyssä vastineessa ehdotetulla tavalla toteutetut rangaistussäännösten pykäläviittaukset vaikuttavat sinällään hyväksyttäviltä. Erilliset täsmentävät viittaukset yhteisö- ja tarkastusmerkkiin ja kansainväliseen rekisteröintiin eivät kuitenkaan vaikuta välttämättömiltä.